

Uttal

Uttalsutveckling och hur uttalet kan stöttas

Logopedmottagningen, Västerås

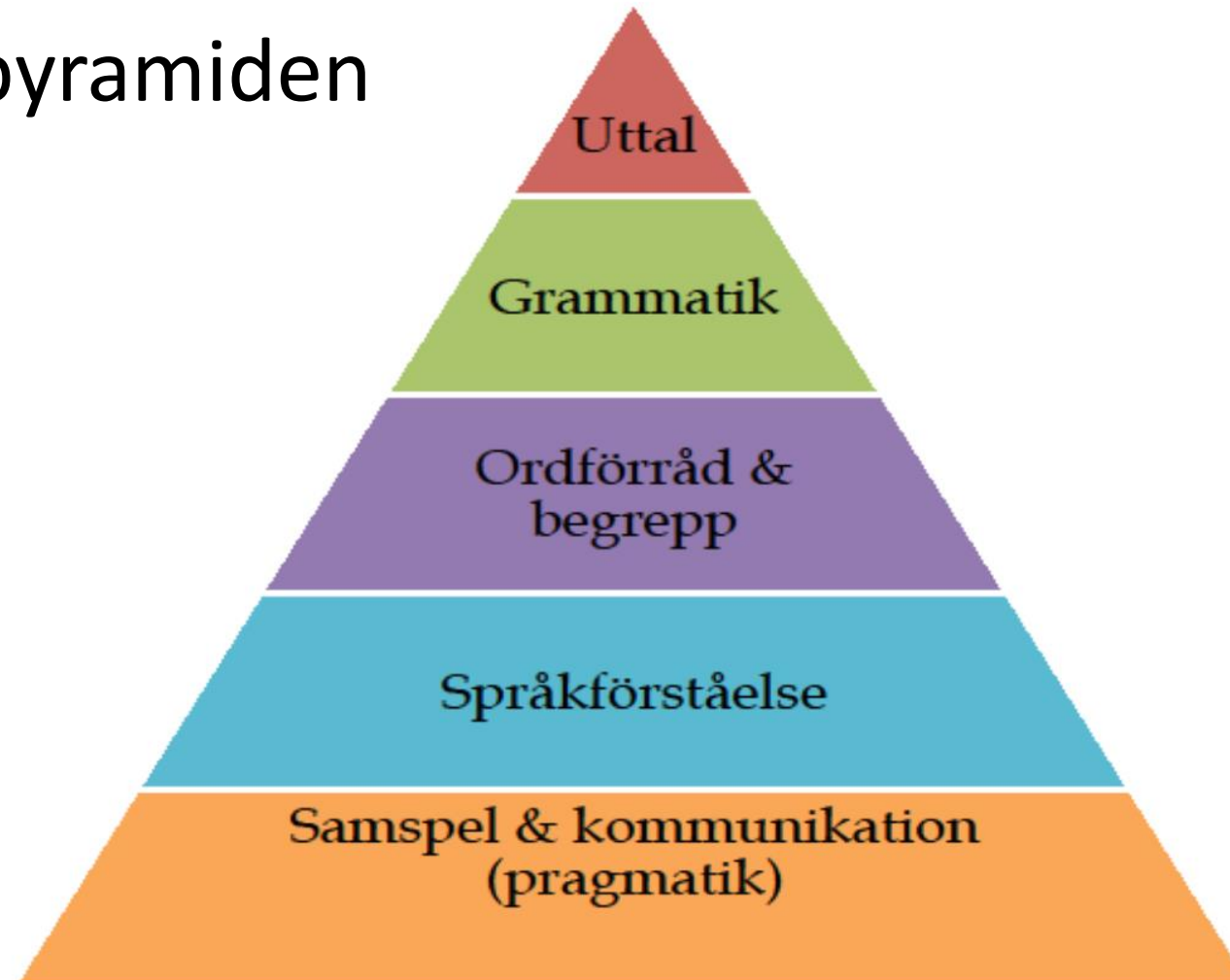

Föreläsningens upplägg

- Språkutveckling och den tidiga uttalsutvecklingen
- Uttalssvårigheter
- Verktyg för att komma igång med uttalsträning

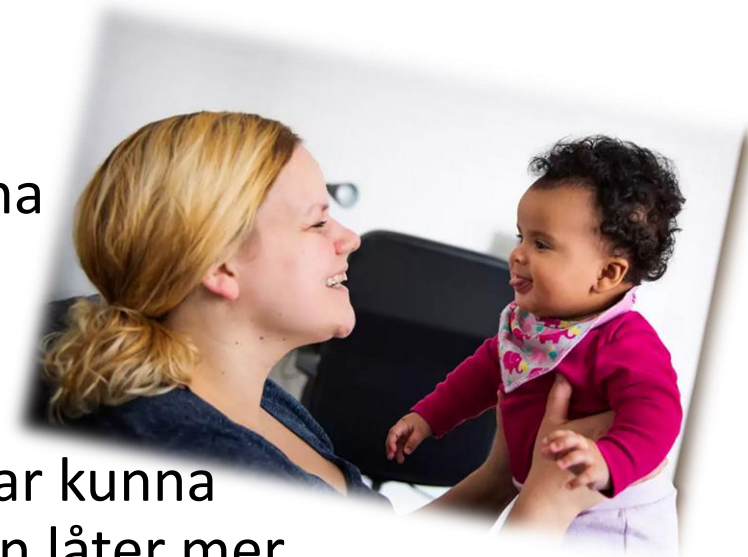

Språkpyramiden

Den tidiga uttalsutvecklingen

- 2 mån - Tungan rör sig som en enhet med käken
- 4-5 mån – Tungan börjar kunna röra sig mot sidorna
- 5-6 mån – Tungspetsen börjar röra sig uppåt
- 8-9 mån – Repetitivt joller, ex. gagaga
- 9-10 mån – Tungan mer oberoende av käken, börjar kunna blanda främre och bakre konsonanter, intonationen låter mer språklik
- 12 mån – De första orden kommer
- Förutsätter normal hörsel

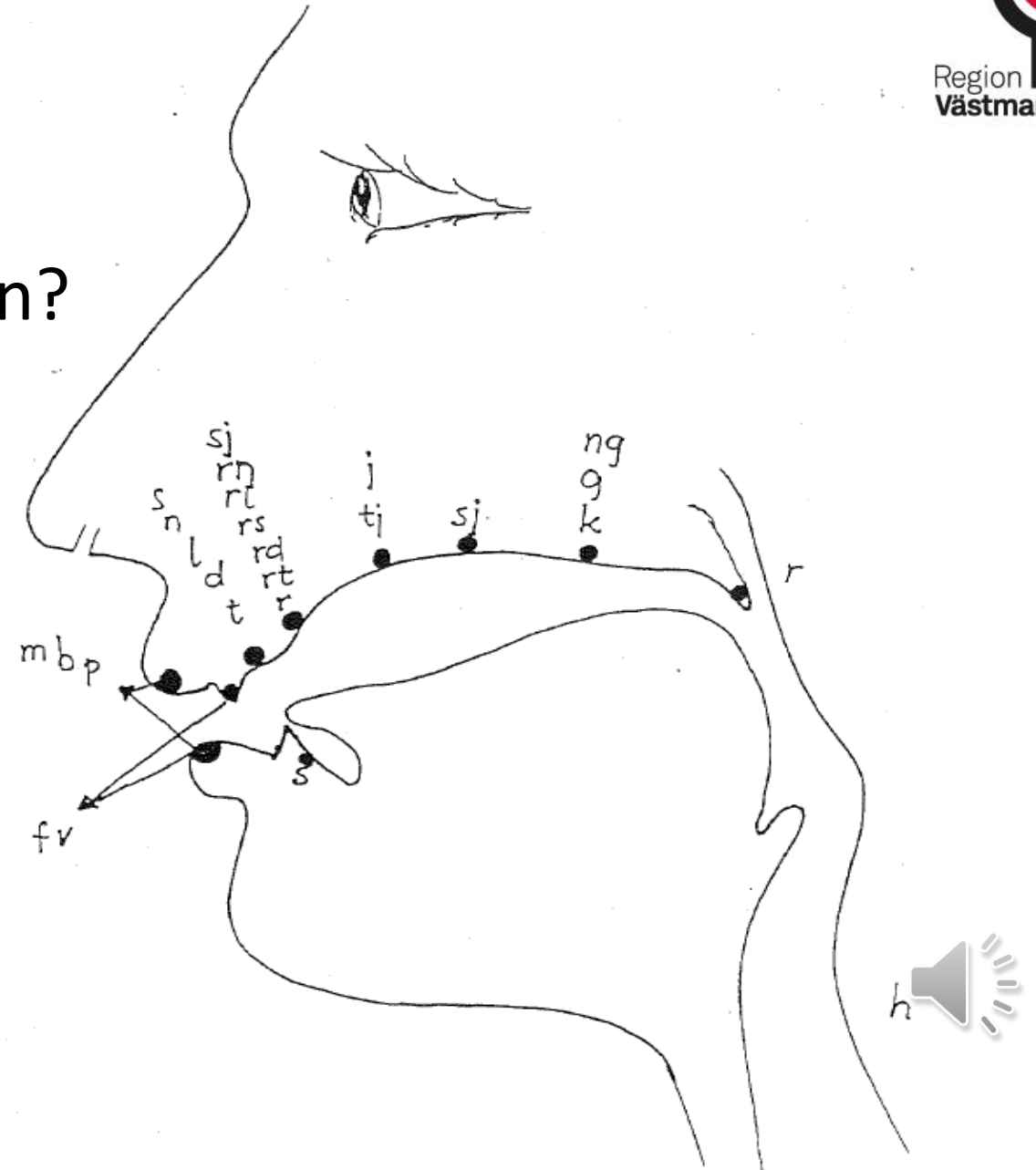
Forts. tidig uttalsutveckling

- Talrörelserna långsammare än hos vuxna
- Barnet lyssnar på ljud och ord
- Barnet härmar och försöker säga ord, låter alltmer likt målorden
- Vid 4 års ålder brukar barn ha de flesta konsonanterna, förutom sje, tje och /r/. De kan även ha svårt att uttala vissa ord med två konsonanter intill varandra, t. ex. stol, blå, två, mjölk.

Var i munnen görs ljuden?

→ Barn utvecklar i grova drag språkljud framifrån och sedan längre bak i munnen

Ljudutbyten

- Det är vanligt att ett långt ljud /s/, /f/, sje och tje ersätts med ett kort ljud, t.ex. /t/, /p/.
- Ett annat ljudutbyte som också är vanligt, är att de bakre ljuden /k, g, ng/ (som uttalas med tungryggen), ersätts med främre ljud /t, d, n/ (som uttalas med tungspetsen).

Vilka språkljud har barnet bytt ut?

- Mössa uttalas /mötta/
- Gunga uttalas /dunna/
- Macka uttalas /matta/
- Cykel uttalas /tyttel/
- Fot uttalas /po:t/

Andra typer av ljudutbyten

- Ljud i ord kan byta plats med varandra:
Paket uttalas /kapet/, stövlar uttalas /stölvar/
- Ett ljuds position i munnen, "smittar av sig" till andra ljud:
Docka uttalas /gåcka/ eller /dåtta/

Forts.

- Ersätter ljud med /h/:
Fot -> hot, sår -> hår
- Utelämnar obetonad stavelse:
Giraff -> raff, telefon -> fon, polis -> lis

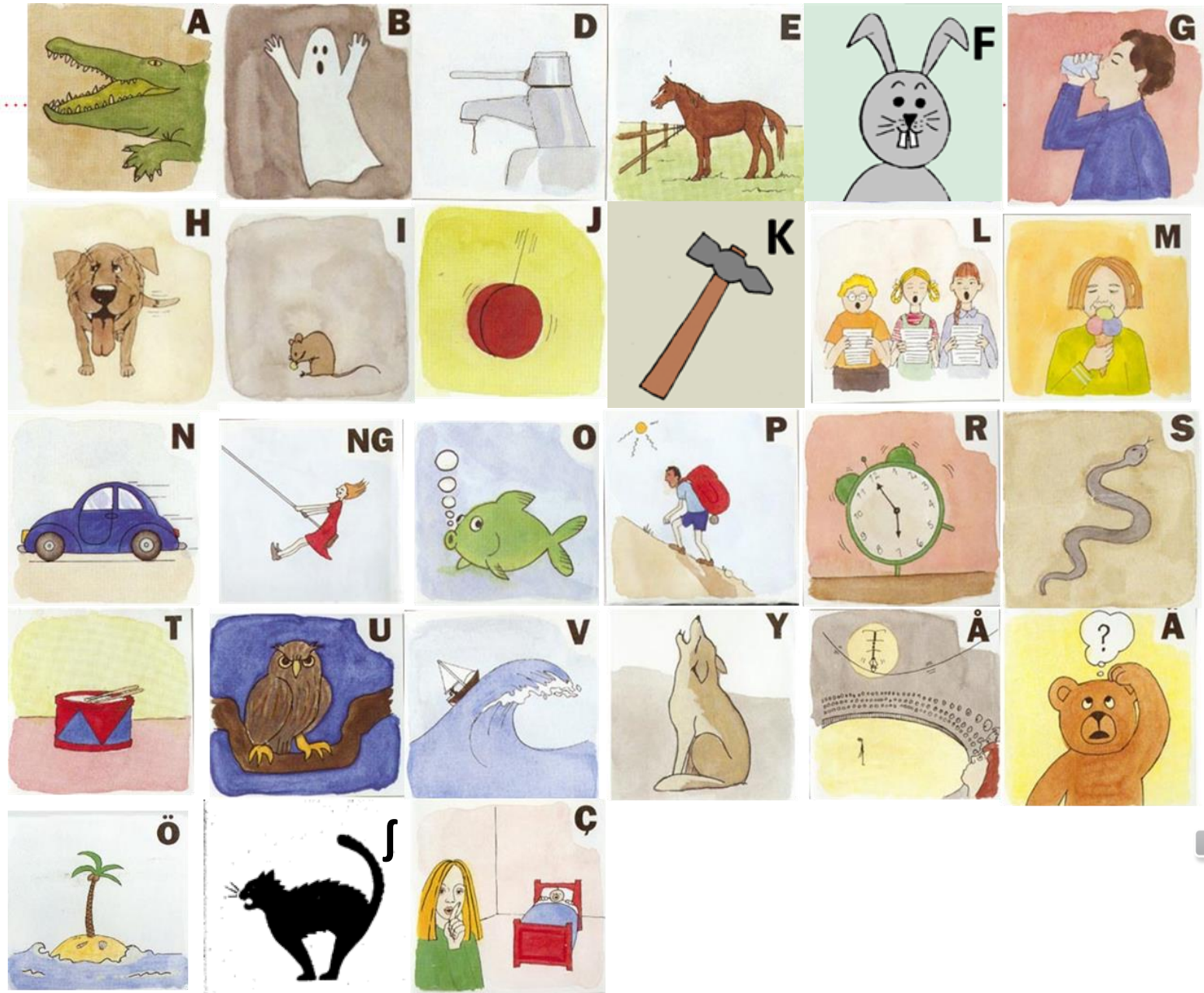

Hur börjar man träna?

- Uppmärksamma vardagsljud för att träna lyssnandet
- Sätt ord på ljuden, ex. hur tåget tutar, bilar bullrar, vattnet kokar i kastrullen
- Prata om hur det låter när ni äter och dricker, ex. smackar, sörplar, som kan bli naturlig övergång att prata om andra ljud som görs med munnen

Praxisalfabetet

Jobba med språkljud

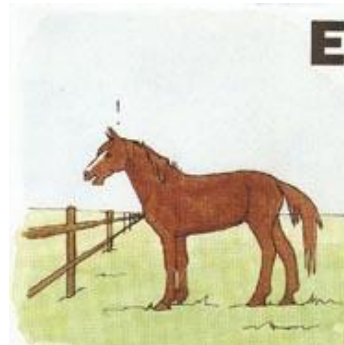
- Identifiera ljud, t.ex. vilka ord som börjar på S/F
- Höra skillnad mellan två ljud, t ex S/T
- Minimala par: ordpar som skiljer genom endast ett språkljud, t.ex. topp-kopp, sår-tår, får-sår.

- Säg ett av orden i paret. Se om barnet kunde uppfatta vilket ord du sa, genom att hen får peka på rätt bild.

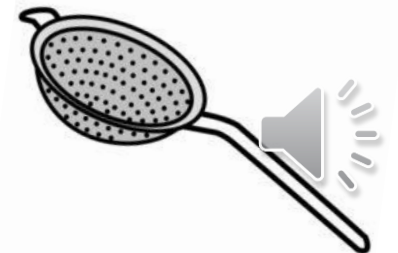
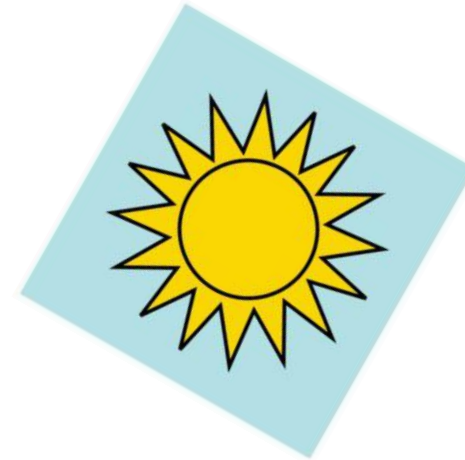

- ➔ Barnet får försöka härma de enskilda språkljuden i praxis-alfabetet.
- ➔ Barnet får sen härma en konsonant och en vokal, t.ex. S-E.
(Överdriv s-ljudet genom att göra det extra långt)

→ När barnet kan härma de korta orden, t.ex. SE, SY, SÅ, kan man prova om hen kan härma även andra ord som börjar med samma ljud, t.ex. /s/ (sol, säng, sil).

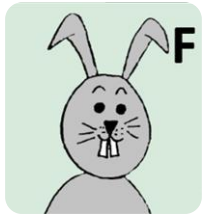
→ Öka svårighetsgraden stegvis. Om det är för svårt att härma ord, prova att härma ljuden ett i taget igen.

Tips för att hitta olika språkljud

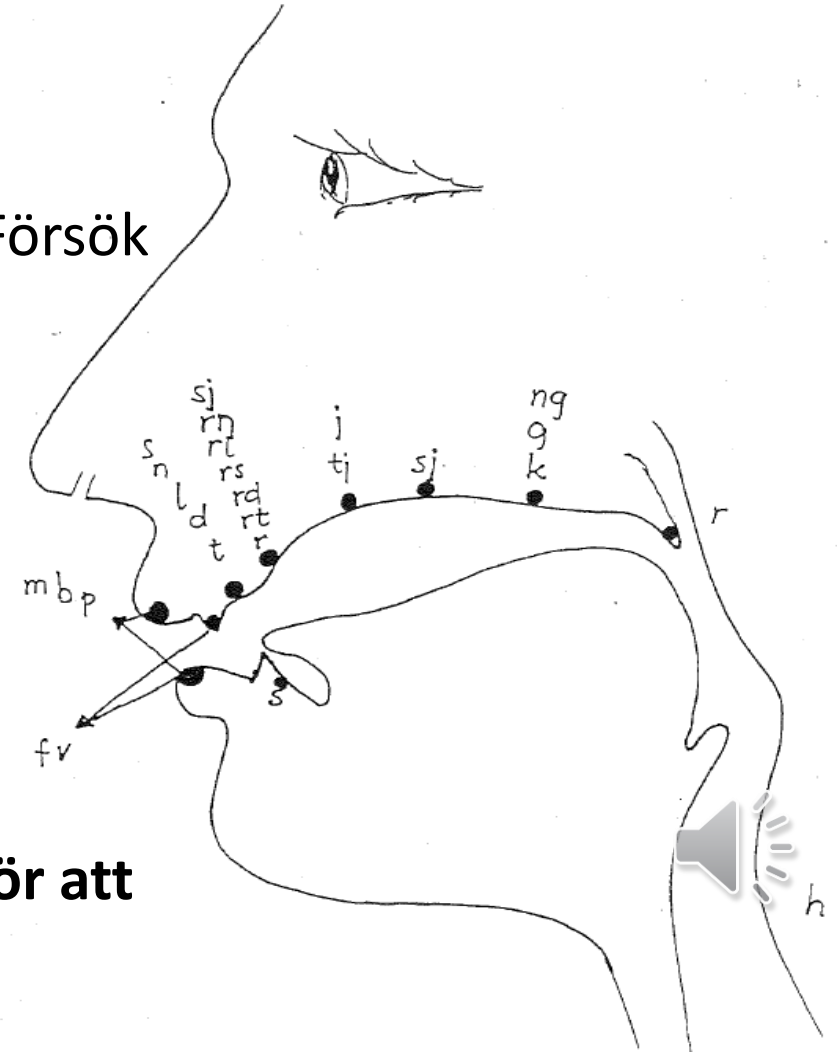
→ K/G: sätt fingret på tungan och håll ner den samt gapa. Försök ljuda K eller G.

→ F/V: sätt framtänderna mot underläppen och blås

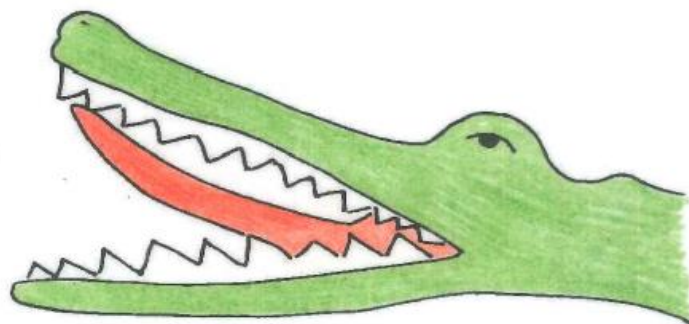

→ S: sätt tungan mot tänderna, blås

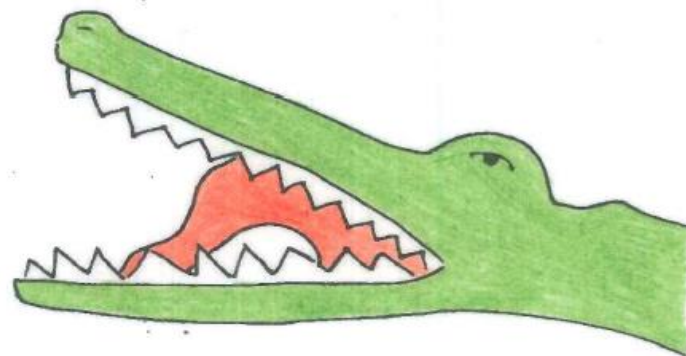
Man behöver upprepa ord/språkljud hundratals gånger för att det ska gå lätt (automatiskt).

Krokodilen visar var tungan ska vara när man säger trummans och hammarens ljud! Kan du göra likadant? Kolla i spegeln!

T

K

Förhållningssätt

- **Kritisera inte om det blir fel.** Beröm varje försök, även om det inte blir rätt. Upprepa ordet med rätt uttal. Ge extra "tydligt" beröm, när det blir rätt.
- Uppmuntra ditt barn att härma men acceptera om ditt barn inte vill. Säg då ljudet/ordet själv i stället.
- Vid talgenans avlasta genom att lägga fokus på talapparaten/munnen
- Det ska vara en positiv, rolig stund!

Det ska vara roligt!

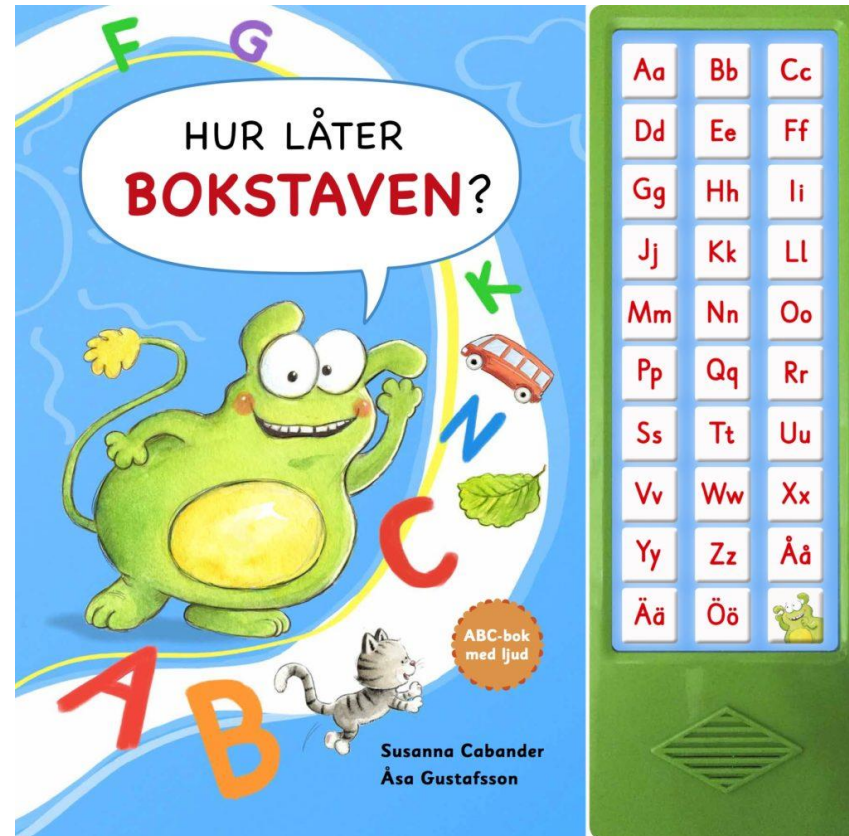
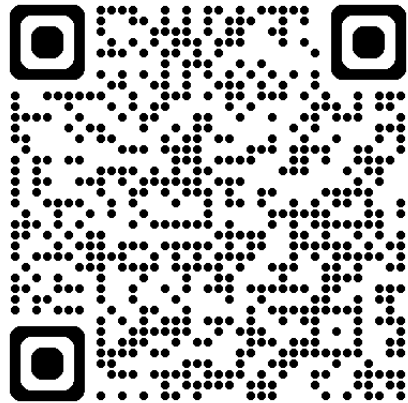
→ **Använd leksaker och roliga aktiviteter för att motivera.**

Exempel: Lego, spel, pussel, köra bilar, plocka fram djur eller andra saker ur en låda, klistra klistermärken, kulram, snurra flaska, "tärningen bestämmer", fiska med metspö, "hoppa stig", "Finns i sjön" (ordnivå).

Boktips - Hur låter bokstaven?

→ Hur låter bokstaven

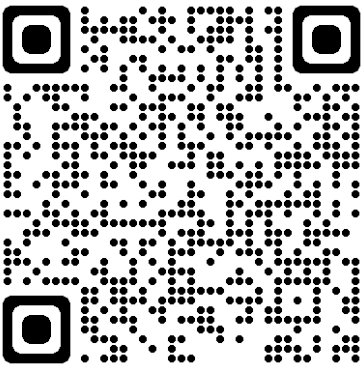

Aa	Bb	Cc
Dd	Ee	Ff
Gg	Hh	Ii
Jj	Kk	Ll
Mm	Nn	Oo
Pp	Qq	Rr
Ss	Tt	Uu
Vv	Ww	Xx
Yy	Zz	Åå
Ää	Öö	

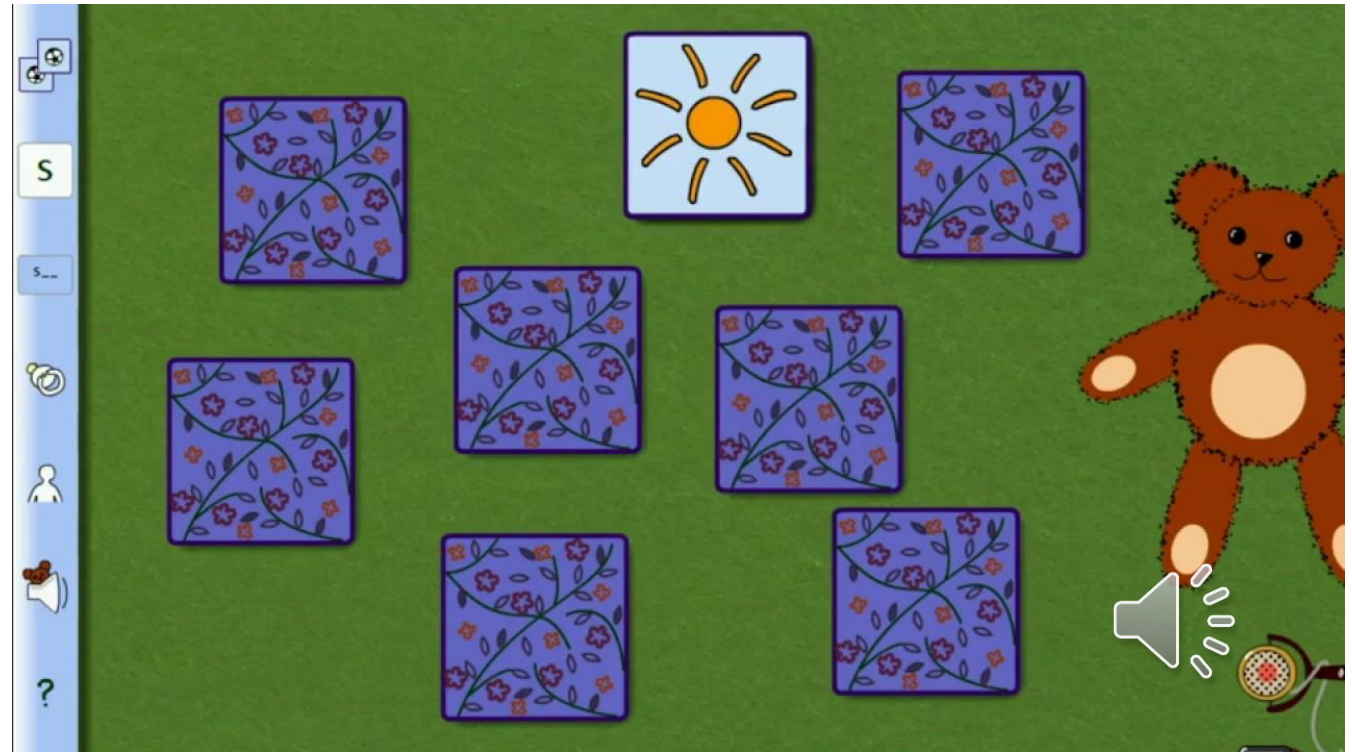
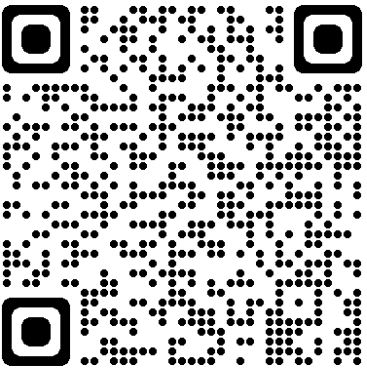
Apptips – Ljuda med Boo!

→ [Ljuda med Boo! 1.3.1 preview – YouTube](#)

Apptips – Fonemixo

→ Fonemixo - demo av appen - YouTube

Några sista viktiga tips

- Träna helst en kort stund varje dag efter barnets ork/förmåga. Med kort stund menas ca 10 minuter.
- Använd gärna övningsschema eller kryssa i almanacka
- Passa på om syskon gör läxor
- Försök få till så många upprepningar/repetitioner som möjligt varje träningstillfälle.

Tack för att ni har lyssnat!

- Önskar ni framöver ytterligare kontakt med Logopedmottagningen hör av er på telefonnummer: 021-174400, eller via 1177

